Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 21. maja 2015*

„Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Pristojnost in izvrševanje sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah — Uredba (ES) št. 44/2001 — Člen 23 — Sporazum o pristojnosti — Zahteve obličnosti — Komunikacija po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma — Pojem — Splošni pogoji prodaje, ki so na voljo na povezavi, ki omogoča njihov prikaz v novem oknu, in ki jih je mogoče natisniti — Sprejetje s ‚klikom'"

V zadevi C-322/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Landgericht Krefeld (Nemčija) z odločbo z dne 5. junija 2014, ki je na Sodišče prispela 4. julija 2014, v postopku

Jaouad El Majdoub

proti

CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Ó Caoimh, sodnik, C. Toader (poročevalka), sodnica, E. Jarašiūnas in C. G. Fernlund, sodnika,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za nemško vlado T. Henze in J. Kemper, agenta,

— za Evropsko komisijo A.-M. Rouchaud-Joët in W. Bogensberger, agenta,

— za švicarsko vlado M. Jametti, agentka,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 23(2) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42, v nadaljevanju: uredba Bruselj I).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med J. El Majdoubom, trgovcem z avtomobili, in družbo CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH glede prodaje avtomobila tožeči stranki v postopku v glavni stvari na spletnem mestu zadnjenavedene družbe.

Pravni okvir

3 Člen 17, prvi odstavek, Konvencije o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisane v Bruslju dne 27. septembra 1968 (UL 1972, L 299, str. 32), kakor je bila spremenjena s poznejšimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija), določa:

„Če so se stranke, od katerih ima vsaj ena stalno prebivališče v državi pogodbenici, dogovorile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države pogodbenice, je pristojno le to sodišče oz. so pristojna le sodišča te države. Dogovor o pristojnosti mora biti sklenjen:

(a) v pisni obliki ali potrjen v pisni obliki,

ali

(b) v obliki, ki je v skladu s prakso, ki je ustaljena med strankama,

ali

(c) v mednarodni trgovini v skladu z mednarodnimi trgovskimi običaji, ki so znani strankam ali bi jim morali biti znani in ki so splošno priznani v mednarodni trgovini in redno upoštevani s strani strank pogodb istega tipa v okviru zadevne panoge.“

4 V skladu z uvodno izjavo 2 uredbe Bruselj I je namen te uredbe poenotenje kolizijskih pravil glede pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah ter poenostavitev formalnosti, s ciljem hitrega in enostavnega priznanja ter izvršitve sodnih odločb držav članic, ki jih zavezuje ta uredba.

5 V uvodnih izjavah 11 in 12 te uredbe, ki izražata razmerje med različnimi pravili o pristojnosti in njihov namen, je navedeno:

„(11) Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.

(12) Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva.“

6 V uvodni izjavi 19 navedene uredbe je navedeno, da je treba zagotoviti kontinuiteto med Bruseljsko konvencijo in to uredbo.

7 Člen 2(1) uredbe Bruselj I določa načelo, v skladu s katerim so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na svoje državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.

8 Člen 3(1) te uredbe je del njenega poglavja II in določa:

„Osebe s stalnim prebivališčem v državi članici so lahko tožene pred sodišči druge države članice samo na podlagi pravil, opredeljenih v oddelkih od 2 do 7 tega poglavja.“

9 Navedeno poglavje II vsebuje oddelek 7 z naslovom „Dogovor o pristojnosti“. Člen 23, ki je v tem oddelku, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Če so se stranke, od katerih ima vsaj ena svoje stalno prebivališče v državi članici, dogovorile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oz. so pristojna sodišča te države članice. Ta pristojnost je izključna, razen če se stranke niso dogovorile drugače. Dogovor o pristojnosti mora biti sklenjen:

(a) v pisni obliki ali potrjen v pisni obliki; ali

(b) v obliki, ki je v skladu s prakso, ki je ustaljena med strankama; ali

(c) v mednarodni trgovini v skladu z mednarodnimi trgovskimi običaji, ki so znani strankam ali bi jim morali biti znani in ki so splošno priznani v mednarodni trgovini in redno upoštevani s strani strank pogodb istega tipa v okviru zadevne panoge.

2. Vsaka komunikacija po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis dogovora, je enakovredna pisni obliki.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

10 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je trgovec z avtomobili s sedežem v Kölnu (Nemčija) in je na spletnem mestu, ki pripada toženi stranki v postopku v glavni stvari, katere sedež je v Ambergu (Nemčija), kupil električni avtomobil po zelo ugodni ceni. Prodajalec pa je od te prodaje odstopil, ker naj bi bilo med pripravo na prevoz vozila zaradi dostave kupcu ugotovljeno, da je poškodovano.

11 Ker je tožeča stranka v postopku v glavni stvari menila, da je šlo le za pretvezo, zaradi katere bi bila ta prodaja, ki bi bila zaradi nizke prodajne cene neugodna za prodajalca, lahko stornirana, je vložila tožbo pri Landgericht Krefeld. Navedenemu sodišču predlaga, naj prodajalcu naloži prenos lastnine na navedenem vozilu.

12 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari trdi, da je njegova sopogodbenica tožena stranka v postopku v glavni stvari, ki ima sedež v Nemčiji, ne pa njena matična družba, ki ima sedež v Belgiji, in da je zato za obravnavanje zadevnega spora pristojno predložitveno sodišče.

13 Tožena stranka v postopku v glavni stvari pa trdi, da nemška sodišča v zvezi s tem niso pristojna. Člen 7 splošnih pogojev prodaje za transakcijo, opravljeno po internetu, ki so na voljo na spletnem mestu te družbe, naj bi vseboval sporazum o pristojnosti v korist sodišča s sedežem v mestu Leuven (Belgija). Poleg tega trdi, da ni sopogodbenica tožeče stranke v postopku v glavni stvari, saj ima ta status njena matična družba. Tožeča stranka v postopku v glavni stvari naj bi to gotovo vedela, saj je

po eni strani izdajo računa brez davka na dodano vrednost zahtevala od belgijske matične družbe in ji je bil ta račun s podatki zadnjenavedene družbe izdan, po drugi strani pa naj bi ceno zadevnega avtomobila plačala na belgijski račun.

14 Tožena stranka v postopku v glavni stvari ne prereka podrobnosti glede plačila, vendar meni, da sporazum o pristojnosti iz navedenega člena 7 ni bil veljavno vključen v prodajno pogodbo, saj ni bil sklenjen pisno v skladu s pravili iz člena 23(1)(a) uredbe Bruselj I. Trdi, da se spletno mesto tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ki je vsebovalo njene splošne pogoje prodaje, niti ob prijavi niti ob posamezni prodaji ni samodejno odprlo. Nasprotno, izbrati naj bi bilo treba polje z napisom „Za odprtje splošnih pogojev dobave in plačila v novem oknu kliknite tu“ (sprejetje s „klikom“, imenovano „click-wrapping“). Zahteve iz člena 23(2) uredbe Bruselj I pa naj bi bile spoštovane le, če bi se okno s splošnimi pogoji odprlo samodejno. Poleg tega naj sporazum o pristojnosti ne bi bil veljaven, ker naj bi bil samovoljen in nepričakovan.

15 Predložitveno sodišče želi izvedeti, ali je sprejetje s „klikom“, pri katerem kupec splošne pogoje prodaje, ki so na spletni strani, sprejme s klikom na hiperpovezavo, ki odpre okno, izpolnjuje pogoje iz člena 23(2) uredbe Bruselj I. Ker je te pogoje mogoče shraniti in natisniti ločeno, se to sodišče sprašuje, ali se lahko tak način sprejetja šteje za komunikacijo po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis prodajne pogodbe, in se torej šteje, da je sklenjen pisno v smislu te določbe. Če gre za tak primer, bi bil namreč sporazum o pristojnosti v korist belgijskega sodišča veljaven, Landgericht Krefeld pa ne bi bilo pristojno za odločanje o sporu.

16 Poleg tega to sodišče meni, da je sopogodbenica tožeče stranke v postopku v glavni stvari družba s sedežem v Nemčiji in ne njena belgijska matična družba. Če sporazum o pristojnosti ne obstaja, bi bilo treba tožbo za prenos lastninske pravice, ki mu je predložena, vložiti v Nemčiji. Vendar naj ta tožeča stranka tega sporazuma ne bi mogla šteti za nepričakovanega, saj je bila seznanjena s tujim elementom prodaje, ki jo je sklenila, in je zahtevala izdajo mednarodnega računa z navedbo podatkov navedene matične družbe.

17 Predložitveno sodišče meni, da člen 23(2) uredbe Bruselj I ne zahteva, da eden od pogodbenikov sporazum o pristojnosti dejansko natisne ali shrani. Meni, da je edini pogoj iz te določbe ta, da se „omogoči“ trajen zapis sporazuma. Da bi komunikacija po elektronskim medijih izpolnila zahteve iz tega člena 23(2), bi tako morala dopuščati tak trajni zapis.

18 Predložitveno sodišče meni, da je sprejetje s „klikom“, ki je predmet obravnavanega spora, omogočalo, da se splošni pogoji, ki so vsebovali sporazum o pristojnosti, hkrati natisnejo in shranijo, saj se je njihovo besedilo po „kliku“ odprlo na ločeni strani in ga je sopogodbenik lahko natisnil ali shranil. Vprašanje, ali se je okno, ki je vsebovalo navedene pogoje, odprlo samodejno, naj v zvezi s tem ne bi bilo pomembno.

19 V teh okoliščinah je Landgericht Krefeld prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali tako imenovani ‚click wrapping‘ zadosti zahtevam glede komunikacije po elektronskih medijih v smislu člena 23(2) [uredbe Bruselj I]?“

Vprašanje za predhodno odločanje

20 Predložitveno sodišče z vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali je treba člen 23(2) uredbe Bruselj I razlagati tako, da pri prodajni pogodbi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki je sklenjena po elektronskih medijih, sprejetje splošnih pogojev, ki vsebujejo sporazum o pristojnosti, s „klikom“ pomeni komunikacijo po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma, v smislu te določbe.

21 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je za dejansko stanje spora o glavni stvari pravzaprav značilno, da mora morebitni kupec pred nakupom izrecno sprejeti prodajalčeve splošne pogoje prodaje, in sicer tako, da označi ustrezno polje. Pri tem postopku pa se dokument, ki vsebuje prodajalčeve splošne pogoje, ne odpre samodejno, ampak je za to potreben dodaten klik na za ta namen predvideno hiperpovezavo.

22 V postopku v glavni stvari ni sporno, da zadevni splošni pogoji vsebujejo sporazum o pristojnosti, ki določa, da je za spore, kot je ta v postopku v glavni stvari, pristojno sodišče v mestu Leuven. Kljub temu tožeča stranka v postopku v glavni strani meni, da sprejetje splošnih pogojev s „klikom“ ne izpolnjuje pogojev iz člena 23(2) uredbe Bruselj I, ker se okno, ki vsebuje te pogoje, ne odpre samodejno niti ob prijavi na spletnem mestu niti ob transakciji. Tega sporazuma o pristojnost naj zato ne bi bilo mogoče uveljavljati zoper njega.

23 Proučiti je torej treba, ali se v takih okoliščinah veljavnost sporazuma o pristojnosti, vsebovanega v pogodbi, sklenjeni po elektronskih medijih v smislu člena 23(2) uredbe Bruselj I, lahko izpodbija, če se uporabi način sprejetja s „klikom“.

24 V zvezi s tem je treba najprej spomniti, da je v skladu s členom 23(1) uredbe Bruselj I pristojnost sodišča ali sodišč države članice, o kateri se sopogodbenika dogovorita s sporazumom o pristojnosti, načeloma izključna. Za veljavnost tega sporazuma je potrebno, da je bodisi sklenjen pisno, bodisi mora biti potrjen v pisni obliki, bodisi mora biti sklenjen v obliki, ki je skladna s prakso, ustaljeno med strankama, ali – v mednarodni trgovini – je skladna z mednarodnimi trgovskimi običaji, ki so strankam znani ali bi jim morali biti znani. V skladu z odstavkom 2 tega člena je „[v]saka komunikacija po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma, […] enakovredna pisni obliki“.

25 Poudariti je treba, da se določbe člena 23 uredbe Bruselj I glede pogojev, ki so v njih določeni, razlagajo ozko, ker izključujejo tako pristojnost, določeno s splošnim načelom stalnega prebivališča tožene stranke iz člena 2 te uredbe, kot posebne pristojnosti iz njenih členov od 5 do 7 (glej po analogiji sodbo MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, točka 14 in navedena sodna praksa).

26 Prvič, člen 23(1) uredbe Bruselj I jasno določa, da je področje njegove uporabe omejeno na primere, v katerih so se stranke „dogovorile“ o pristojnosti sodišča. Kot je razvidno iz uvodne izjave 11 te uredbe, je soglasje volj strank tisto, kar upravičuje prednost, podeljeno na podlagi načela avtonomije volje, namreč prednost izbire sodišča, ki ni sodišče, ki bi lahko bilo pristojno na podlagi navedene uredbe (sodba Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, točka 26).

27 V zvezi s tem je treba poudariti, da ker uredba Bruselj I v razmerjih med državami članicami nadomešča Bruseljsko konvencijo, razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb navedene konvencije, velja tudi za določbe te uredbe, kadar je mogoče določbe teh predpisov šteti za enakovredne (glej zlasti sodbo Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, točka 18).

28 To velja glede člena 17, prvi odstavek, navedene konvencije in člena 23(1) uredbe Bruselj I, katerih besedilo je skoraj enako (sodba Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, točka 19).

29 Sodišče pa je v zvezi s členom 17, prvi odstavek, Bruseljske konvencije odločilo, da s povezovanjem veljavnosti sporazuma o pristojnosti sodišča z obstojem „dogovora“ med strankami ta določba sodišču, ki je začelo postopek, nalaga dolžnost, da najprej prouči, ali sta stranki dejansko soglašali s sporazumom, s katerim mu je pristojnost podeljena in ki je izražen jasno in natančno, in da je namen obličnostnih zahtev iz tega člena zagotoviti, da se soglasje dejansko ugotovi (glej sodbo MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, točka 15 in navedena sodna praksa).

30 Iz tega sledi, da je – tako kot velja za cilj, ki ga uresničuje člen 17, prvi odstavek, Bruseljske konvencije – resničnost soglasja zadevnih oseb eden od ciljev člena 23(1) uredbe Bruselj I (glej sodbo Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, točka 28 in navedena sodna praksa).

31 Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, je v obravnavani zadevi kupec v postopku v glavni stvari zadevne splošne pogoje sprejel izrecno, tako da je na spletnem mestu zadevnega prodajalca označil ustrezno polje.

32 Drugič, v skladu s členom 23(2) uredbe Bruselj I, ki je v primerjavi s členom 17 Bruseljske konvencije nova določba, dodana zaradi upoštevanja razvoja novih komunikacijskih tehnologij, je veljavnost sporazuma o pristojnosti, kot je ta v postopku v glavni stvari, lahko odvisna med drugim od možnosti, da se zagotovi njegov trajni zapis.

33 V zvezi s tem je iz dobesedne razlage te določbe razvidno, da ta določba zahteva, da obstaja „možnost“ zagotoviti trajen zapis sporazuma o pristojnosti, in da ne gre za vprašanje, ali je kupec besedilo splošnih pogojev dejansko trajno zapisal, preden je označil polje, v katerem je navedeno, da sprejema te splošne pogoje, ali po tem.

34 Poleg tega iz obrazložitvenega poročila profesorja Fausta Pocarja o Konvenciji o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisani v Luganu dne 30. oktobra 2007 (UL 2009, C 319, str. 1, točka 109), jasno izhaja, da je za ugotovitev, ali je zahteva obličnosti iz te določbe izpolnjena, treba ugotoviti, „ali je mogoče ustvariti trajen zapis komunikacije po elektronskih medijih, tako da se natisne ali shrani kot varnostna kopija na trak ali disk ali se shrani na kak drugačen način“, in da to velja, „četudi takšen trajni zapis ni bil dejansko narejen“, tako da „zapis ni pogoj za [formalno] veljavnost ali obstoj klavzule“.

35 To ugotovitev potrjuje tudi zgodovinska in teleološka razlaga člena 23(2) uredbe Bruselj I. V skladu z obrazložitvijo Predloga uredbe Sveta (ES) o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, ki ga je Komisija vložila v Bruslju 14. julija 1999 (COM(1999) 348 final), je namen te določbe, da zahteva po „pisnem“ sporazumu ali ustnem sporazumu, ki je potrjen „pisno“, ne ogrozi veljavnosti klavzule o določitvi pristojnega sodišča, ki ni sklenjena pisno, ampak na drugem nosilcu, je pa njena vsebina lahko razvidna prek zaslona.

36 Namen te določbe je torej zaradi poenostavitve sklepanja pogodb po elektronskih medijih nekatere oblike elektronske komunikacije izenačiti s pisno obliko, ker je komunikacija zadevnih informacij opravljena tudi, če so te informacije na voljo prek zaslona. Da bi elektronska komunikacija lahko zagotavljala enaka jamstva, zlasti v zvezi z dokazovanjem, zadostuje, da je informacije „mogoče“ shraniti in natisniti pred sklenitvijo pogodbe.

37 Sodišče je pri razlagi člena 5(1) Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 3, str. 319), v skladu s katerim mora potrošnik nekatere informacije „prejeti pisno […] ali […] v obliki drugega trajnega […] sredstva“, v točki 51 sodbe Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419) sicer razsodilo, da poslovna praksa, v skladu s katero se dostop do informacij omogoči le prek hiperpovezave na spletno mesto, ne izpolnjuje zahtev iz te določbe, ker teh informacij zadevno podjetje ne „posreduje“ niti jih potrošnik ne „prejme“ v smislu te določbe, in da takega spletnega mesta ni mogoče šteti za „trajni nosilec podatkov“ v smislu navedenega člena 5(1).

38 Vendar je treba ugotoviti, da te razlage ni mogoče prenesti na člen 23(2) uredbe Bruselj I, ker se tako besedilo člena 5(1) Direktive 97/7, ki izrecno zahteva komunikacijo informacij potrošniku na trajnem nosilcu, kot cilj te določbe, ki je izrecno namenjena varstvu potrošnikov, razlikujeta od besedila in cilja navedenega člena 23(2).

39 V postopku v glavni stvari ni sporno, da sprejetje s „klikom“ omogoča, da se pred sklenitvijo pogodbe natisne ali shrani besedilo zadevnih splošnih pogojev. Zato okoliščina, da se spletna stran, ki vsebuje te pogoje, ob prijavi na spletnem mestu in ob vsakem nakupu ne odpre samodejno, ne more ogroziti veljavnosti sporazuma o pristojnosti.

40 Glede na navedeno je treba na zastavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 23(2) uredbe Bruselj I razlagati tako, da pri prodajni pogodbi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki je sklenjena po elektronskih medijih, sprejetje splošnih pogojev, ki vsebujejo sporazum o pristojnosti, s „klikom“, pomeni komunikacijo po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma, v smislu te določbe, če je pri tem pred sklenitvijo pogodbe mogoče natisniti ali shraniti njihovo besedilo.

Stroški

41 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člen 23(2) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da pri prodajni pogodbi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki je sklenjena po elektronskih medijih, sprejetje splošnih pogojev, ki vsebujejo sporazum o pristojnosti, s „klikom“, pomeni komunikacijo po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma, v smislu te določbe, če je pri tem pred sklenitvijo pogodbe mogoče natisniti ali shraniti njihovo besedilo.

Podpisi